

Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini
Независни оператор система у Босни и Херцеговини
Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini
Independent System Operator in Bosnia and Herzegovina

**IZVJEŠĆE
O POMOĆNIM USLUGAMA I RADU BALANSNOG TRŽIŠTA
U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2017. GODINU**

Sarajevo, veljača 2018. godine

Kratice

DERK – Državna regulatorna komisija za električnu energiju

NOSBiH – Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini

PPU – Pružalac pomoćnih usluga

BOS – Balansno odgovorna strana

EPBiH – Javno poduzeće Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo

EPHZHB – Javno poduzeće Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar

ERS – Mješoviti Holding Elektroprivreda Republike Srpske matično poduzeće, a.d. Trebinje

EAL- Aluminij d.d. Mostar

EFT Stanari – EFT-Rudnik i Termoelektrana d.o.o. Stanari

Uvod

U skladu sa Zakonom o osnivanju Neovisnog operatora sustava u BiH, NOSBiH je zadužen za upravljanje balansnim tržištem u BiH, a balansno tržište je definirano kao „središnje tržište za nabavu i prodaju električne energije kojim rukovodi NOSBiH u svrhu održavanja kontinuiranog balansa snabdijevanja i potražnje u realnom vremenu, kao i dodatni mehanizmi koje provodi NOSBiH u svrhu osiguravanja sustavnih usluga.“ Osim toga, jedna od djelatnosti NOSBiH-a je i osiguranje pomoćnih usluga koje su u Zakonu o osnivanju Neovisnog operatora sustava u BiH definirane kao „sve usluge, osim proizvodnje i prijenosa električne energije, koje se isporučuju NOSBiH-u u cilju pružanja sustavnih usluga, uključujući, među ostalim, i kontrolu frekvencije, rezerve, reaktivnu snagu, kontrolu napona i mogućnost pokretanja elektrane bez spoljnog napajanja električnom energijom.“ Dakle, balansno tržište i mehanizam pružanja pomoćnih usluga su „alati“ kojima NOSBiH održava balans između proizvodnje, razmjene i potrošnje električne energije u realnom vremenu; održava potrebnu razinu rezerve za pomoćne usluge sekundarnu i tercijarnu regulaciju i omogućuje siguran rad elektroenergetskog sustava. Sudjelovanje na balansnom tržištu uređuje se ugovorom koji NOSBiH zaključuje sa sudionikom na tržištu električne energije, u skladu s Tržišnim pravilima.

Osnovni principi balansiranja u 2017. godini

U Bosni i Hercegovini su od 1.1.2016. godine na snazi Tržišna pravila kojima su uspostavljena tržišna načela u procesima balansiranja i alokacije troškova balansiranja elektroenergetskog sustava BiH.

Organizirano tržište rezervnih kapaciteta i balansne energije uspostavljeno je za sekundarnu i tercijarnu regulaciju, dok je primarna regulacija obvezna za proizvodne jedinice priključene na prijenosnu mrežu, bez naknade.

Za sekundarnu i tercijarnu regulaciju uspostavljeno je tržište regulacijskih kapaciteta na kojem pravo sudjelovanja imaju pružaci pomoćnih usluga (PPU) s kapacitetima koji zadovoljavaju tehničke preduvjete za pružanje navedenih pomoćnih usluga. Cijene rezervnih kapaciteta u 2017. godini su bile ograničene odgovarajućim odlukama Državne regulatorne komisije za električnu energiju (DERK). U slučaju da na tržištu nisu osigurani potrebni kapaciteti sekundarne i tercijarne regulacije, postojala je mogućnost regulirane nabave nedostajućih rezervnih kapaciteta. Za neisporučeni kapacitet sekundarne i tercijarne regulacije pružaocima se obračunavao penal po cijeni od 10% granične cijene kapaciteta sekundarne, odnosno tercijarne regulacije.

Rezervirani (ugovoreni) kapaciteti su imali obvezu sudjelovanja na balansnom tržištu električne energije na kojem su se nudili snaga i cijena električne energije u slučaju aktivacije. Na dnevnom tržištu balansne energije tercijarne regulacije bilo je moguće dostavljanje i ponuda bez rezerviranog kapaciteta, tzv. dobrovoljnih ponuda.

Nabava kapaciteta sekundarne regulacije obavljala se u simetričnom pozitivnom i negativnom opsegu regulacije, dok se kapacitet tercijarne regulacije nabavljao posebno za regulaciju nagore i nadolje.

Odlukom DERK-a o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge od 14. rujna 2017. godine (u dalnjem tekstu Odluka) uvedene su satne granične cijene za kapacitet regulacije umjesto

ranijih mjesecnih cijena kapaciteta. Također, izmijenjene su vrijednosti pojedinih graničnih cijena.

Tablica 1: Pomoćne usluge - pregled za 2017. godinu

Rezervni kapacitet i trošak kapaciteta		Sek. reg. Nevršno opt.	Sek. reg. Vršno opt.	Terc. reg. Nagore	Terc. reg. Nadole
Potrebni kapacitet	MW	31,59	49,25	196,00	66,00
Ugovoren kapacitet	MW	31,50	49,68	196,00	66,00
Tržišno ugovoren kapacitet	MW	22,31	49,34	196,00	66,00
Cijena za ugovoren kapacitet	KM/ MW/h	37,37	40,68	6,33	1,12
Ugovoren trošak	KM	2.578.109	13.275.531	10.864.512	648.880
Isporučeni kapacitet	MW	4,13	35,78	179,05	45,41
Isporučeni kapacitet	%	12,25%	72,03%	91,35%	68,81%
Trošak kapaciteta	KM	364.489	9.582.204	9.887.113	442.966
Neobezbjedeni kapacitet	MW	27,37	13,90	16,95	20,59
Penal za neobezbj. kapacitet	KM	-248.272	-376.339	-131.910	-37.016
Učešće PPU u isporučenom kapacitetu					
EP BiH	MW	3,61	25,12	82,37	0,00
ERS	MW	0,29	5,48	24,31	32,25
EP HZHB	MW	0,23	5,19	72,37	0,00
EAL	MW			0,00	
EFT Stanari	MW			0,00	13,16

U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta svedene na 1 sat.

Na tržištu balansne energije tijekom 2017. godine vrijedila su sljedeća ograničenja¹:

- cijena električne energije tercijarne regulacije nagore bila je ograničena na 475,55 KM/MWh, odnosno na 414,70 KM/MWh nakon Odluke DERK-a;
- razlika cijena električne energije pri regulaciji nagore i nadolje u ponudama za sekundarnu regulaciju bila je ograničena na 40,00 KM/MWh,
- granična cijena kapaciteta sekundarne regulacije je iznosila 30.000 KM/MW/mjesečno, odnosno 43,00 KM/MW/h nakon Odluke,
- granična cijena kapaciteta tercijarne regulacije nagore je iznosila 6.460 KM/MW/mjesečno, odnosno 9,00 KM/MW/h nakon Odluke,
- granična cijena kapaciteta tercijarne regulacije nadolje je iznosila 1.500 KM/MW/mjesečno, odnosno 2,10 KM/MW/h nakon Odluke.

Na temelju aktiviranih ponuda za balansnu energiju sekundarne i tercijarne regulacije formirane su cijene debalansa koje su se koristile za obračun troškova debalansa balansno odgovornih strana (BOS)

¹ Granične cijene donosi DERK - Odluka o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge

u BiH. Cijene debalansa su se određivale za svaki sat prema najskupljoj aktiviranoj ponudi, odvojeno za ostvareni manjak i višak električne energije.

Pomoćne usluge u 2017. godini

U tablici 1 prikazane su karakteristične veličine koje se odnose na kapacitet pomoćnih usluga u 2017. godini. Na slici 1 grafički je prikazan udio PPU-a u pružanju pojedinih pomoćnih usluga, kao i udio neisporučenog kapaciteta na godišnjoj razini. Detaljnija mjesečna realizacija kapaciteta pojedinih pomoćnih usluga prikazana je u tablicama 2 – 5.

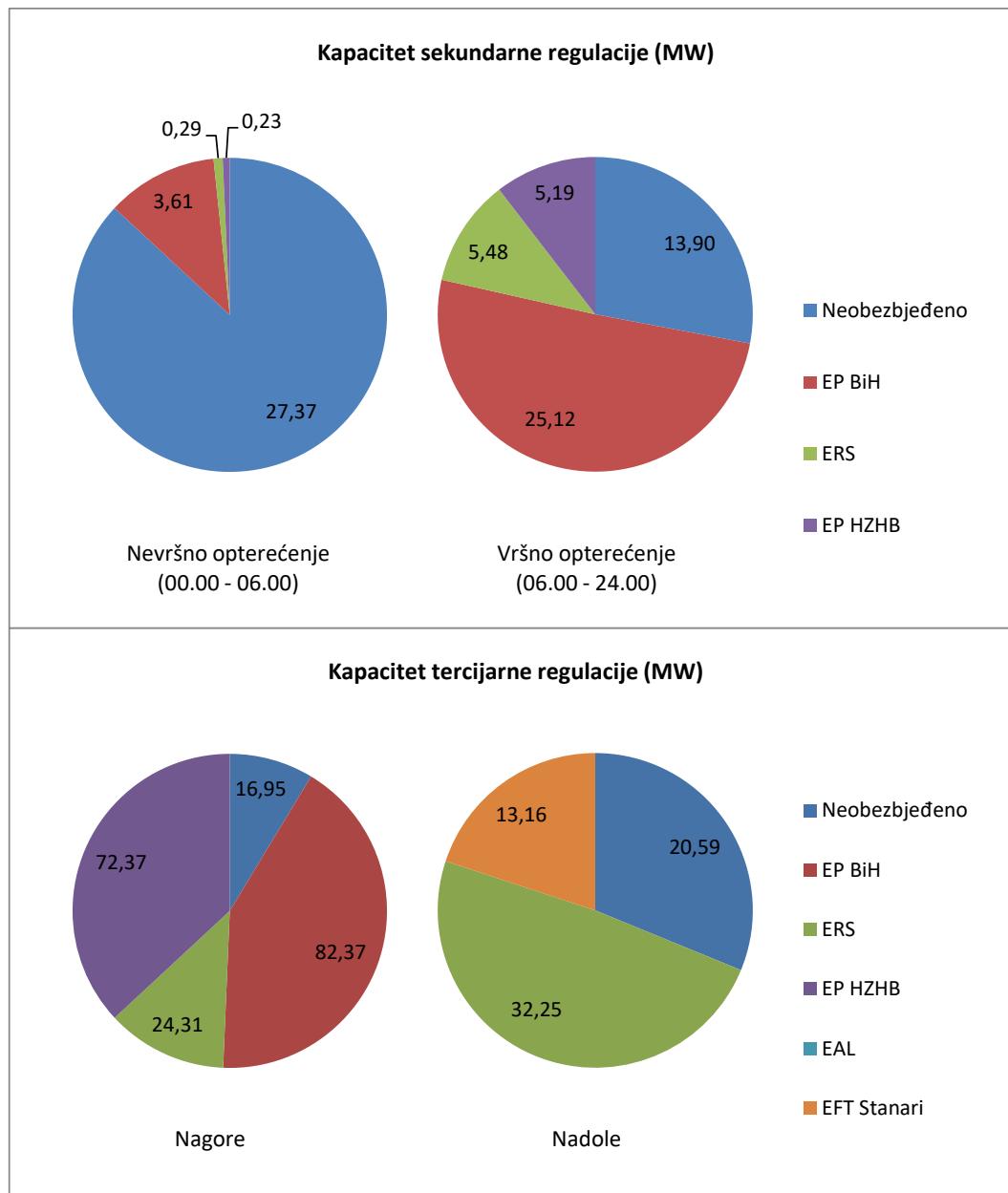
Slaba operativna raspoloživost, posebice kapaciteta sekundarne regulacije u periodima nevršnog opterećenja prouzročena je lošim hidrološkim prilikama tijekom 2017. godine. Unatoč tome, tijekom godine nisu zabilježena dulja razdoblja s većim odstupanjima regulacijskog područja BiH prema ostatku interkonekcije, koja bi izazvala značajne poremećaje i narušila sigurnost rada sustava.

Sekundarna regulacija

U 2017. godini NOSBiH je raspolažao u prosjeku s 4 MW kapaciteta sekundarne regulacije u razdoblju nevršnog opterećenja (period od 00 do 06 sati), odnosno sa 36 MW u periodu vršnog opterećenja (period od 06 do 24 sati), što čini 12,25%, odnosno 72,03% potrebnog kapaciteta sekundarne regulacije. Trošak kapaciteta sekundarne regulacije u 2017. godini iznosio je 9.946.693 KM. U 2017. godini su za pružanje pomoćne usluge sekundarne regulacije bile registrirane tri kompanije sa svojim regulacijskim resursima.

Tercijarna regulacija

U 2017. godini NOSBiH je raspolažao u prosjeku sa 179 MW kapaciteta tercijarne regulacije nagore, odnosno sa 45 MW tercijarne regulacije nadolje, što čini 91,35%, odnosno 68,81% potrebnog kapaciteta tercijarne regulacije nagore i nadolje. Trošak isporučenog kapaciteta tercijarne regulacije u 2017. godini iznosio je 9.887.113 KM za tercijarnu regulaciju nagore i 442.966 KM za tercijarnu regulaciju nadolje. U 2017. godini 5 kompanija je imalo registrovane objekte za pružanje pomoćne usluge tercijarne regulacije nagore, a 4 kompanije objekte za pružanje pomoćne usluge tercijarne regulacije nadolje.

Slika 1: Udio PPU u isporučenom regulacijskom kapacitetu u BiH u 2017. godini

Tablica 2: Izvješće o pomoćnim uslugama u BiH za 2017. godinu
 Sekundarna regulacija - nevršno opterećenje (00.00 - 06.00 sati)

	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	SRP	KOL	RUJ	LIS	STU	PRO	2017	2017/16	
Potrebni kapacitet	MW	35	32	33	30	29	30	30	30	31	33	36	31,59	99,23%	
Ugovorenii kapacitet	MW	34	32	33	30	28	31	30	30	30	31	33	36	31,50	100,80%
Tržišno ugovorenii kapacitet	MW	34	32	33	30	22	31	0	0	16	21	21	29	22,31	209,15%
Cijena za ugovorenii kapacitet	KW/MW	32,42	33,30	32,24	32,41	40,32	32,71	40,32	40,32	41,67	40,27	42,15	40,84	37,37	104,46%
Ugovorenii trošak	KM	205.000	179.000	196.803	175.000	210.000	182.500	225.000	225.000	230.940	250.380	273.486	2578.109	104,89%	
Isporučeni kapacitet	MW	6	3	12	1	2	2	0	1	0	0	0	21	4,13	35,03%
Isporučeni kapacitet	%	19%	8%	37%	4%	9%	7%	0%	3%	1%	0%	1%	58%	12,25%	
Trošak kapaciteta	KM	48.589	17.542	87.866	8.333	18.105	17.250	0	7.258	1.500	0	1.500	156.546	354.489	39,02%
Neisporučeni kapacitet	MW	28	29	21	29	26	29	30	29	30	31	33	15	27,37	140,67%
Penal za neisp. kapacitet	KM	-20.641	-22.121	-15.541	-21.667	-19.190	-21.525	-22.500	-21.774	-22.350	-23.344	-25.387	-12.234	-248.272	162,88%
U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta i djenja svedene na 1 sat.															
Udio PPU u isporučenom kapacitetu															
EP BIH	MW	6	3	11	1	1	2	0	1	0	0	0	18	3,61	32,54%
EP BIH	%	100%	100%	94%	100%	32%	84%	0%	72%	100%	0%	67%	85%	87%	
ERS	MW	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0,29	41,47%
ERS	%	0%	0%	5%	0%	0%	0%	0%	28%	0%	0%	0%	12%	7%	
EP HZHB	MW	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0,23	
EP HZHB	%	0%	0%	0%	0%	68%	16%	0%	0%	0%	0%	33%	3%	6%	

Tablica 3: Izvješće o pomoćnim uslugama u BiH za 2017. godinu

Sekundarna regulacija - vršno opterećenje (06.00 - 24.00 sati)

	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	SRP	KOL	RUJ	IS	STU	PRO	2017	2017/16	
Potrebni kapacitet	MW	55	51	51	47	45	45	47	45	46	50	53	56	49,25	98,01%
Ugovoren kapacitet	MW	58	51	51	46	45	46	46	46	46	50	53	58	49,68	99,35%
Tržišno ugovorenii kapacitet	MW	58	51	51	46	41	46	46	46	46	50	53	58	49,34	120,33%
Cijena za ugovoreni kapacitet	KW/MW	40,32	42,93	40,37	41,63	40,32	41,63	40,32	39,89	40,27	40,13	40,32	40,68	121,07%	
Ugovoren trošak	KW	1.305.000	1.103.460	1.148.739	1.034.000	1.012.500	1.034.000	1.035.000	1.035.000	990.960	1.123.490	1.148.383	1.305.000	13.275.531	119,97%
Isporučeni kapacitet	MW	44	42	45	37	31	35	34	34	35	18	27	47	35,78	100,32%
Isporučeni kapacitet	%	76%	82%	88%	81%	69%	76%	74%	75%	76%	37%	51%	82%	72%	80
Trošak kapaciteta	KW	992.339	908.642	1.007.547	838.886	700.323	783.830	763.226	771.492	751.690	411.823	586.519	1.065.887	9.582.204	123,23%
Naisporučeni kapacitet	MW	14	9	6	9	14	11	12	12	11	32	26	11	13,90	96,95%
Penal za naisp. kapacitet	KW	-31.266	-20.960	-14.132	-19.546	-31.218	-25.063	-27.177	-26.351	-24.863	-71.166	-59.099	-25.499	-376.339	113,10%
U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta i cijena svedene na 1 sat.															
Udio PPU u isporučenom kapacitetu															
EP BiH	MW	28	32	34	31	25	19	19	27	15	18	34	25,12	90,86%	
EP BiH	%	64%	77%	76%	82%	80%	53%	57%	77%	84%	68%	72%	70,19%		
ERS	MW	4	5	6	7	2	5	6	8	8	1	5	5,48	68,28%	
ERS	%	10%	12%	13%	18%	7%	16%	17%	24%	23%	5%	17%	19%	15,31%	
EP HZHB	MW	12	4	5	0	4	11	9	7	0	2	4	4	5,19	
EP HZHB	%	26%	11%	11%	0%	13%	31%	26%	20%	0%	11%	15%	9%	14,49%	

U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta svedene na 1 sat.

Tabela 4: Izvješće o pomoćnim uslugama u BiH za 2017. godinu
Tercijarna regulacija nagore

	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	SRP	KOL	RUJ	LIS	STU	PRO	2017	2017/16	
Potrebni kapacitet	MW	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196,00	106,52%	
Ugovorenii kapacitet	MW	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196,00	107,94%	
Tržišno ugovorenii kapacitet	MW	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196,00	130,81%	
Cijena za ugovorenii kapacitet	KM/MW	5,90	6,54	5,34	5,34	5,17	6,87	7,59	7,59	6,40	6,43	6,49	6,28	6,33	71,80%
Ugovorenii trošak	KM	861.070	861.070	777.820	753.820	753.820	969.220	1.107.454	1.107.454	902.674	939.370	915.370	10.864.512	77,33%	9
Isporučeni kapacitet	MW	170	194	193	194	196	195	190	187	156	167	169	140	179,05	124,90%
Isporučeni kapacitet	%	87%	99%	99%	99%	100%	99%	97%	95%	80%	85%	86%	71%	91,4%	
Trošak kapaciteta	KM	746.030	849.532	767.478	746.381	753.820	962.627	1.072.415	1.058.155	714.508	782.012	780.617	653.538	9.887.113	88,97%
Neisporučeni kapacitet	MW	26	2	3	2	0	1	6	9	40	29	27	56	16,95	44,35%
Penal za neisp. kapacitet	KM	-16.723	-1.591	-1.868	-982	0	-861	-4.115	-5.712	-25.802	-18.994	-17.592	-37.670	-131.910	
U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta i cijena svedene na 1 sat.															
Udio PPU u isporučenom kapacitetu															
EP BiH	MW	106	119	118	120	120	0	0	99	116	109	85	82,37	88,65%	
EP BiH	%	62%	61%	61%	62%	61%	0%	0%	64%	70%	65%	61%	46,00%		
ERS	MW	38	49	0	0	0	44	45	31	24	34	29	24,31	55,34%	
ERS	%	23%	25%	0%	0%	0%	23%	24%	20%	15%	20%	21%	13,58%		
EP HZHB	MW	26	26	76	75	76	195	146	142	26	26	26	72,37	434,2%	
EP HZHB	%	15%	13%	39%	38%	39%	100%	77%	76%	17%	16%	15%	19%	40,42%	
EAL	MW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00%	
EAL	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
EFT Stanari	MW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00		
EFT Stanari	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,00%	

U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta svedene na 1 sat.

Tabela 5: Izvješće o pomoćnim uslugama u BiH za 2017. godinu
Tercijarna regulacija nadole

	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	SRP	KOL	RUJ	LIS	STU	PRO	2017	2017/16	
Potrebni kapacitet	MW	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66,00	70,97%	
Ugovoren kapacitet	MW	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66,00	70,97%	
Tržišno ugovoren kapacitet	MW	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66,00	70,97%	
Cjena za ugovoren kapacitet	KW/h/MW	1,08	1,19	1,08	1,11	1,36	1,11	1,08	1,08	1,11	1,08	1,11	1,08	1,12	54,86%
Ugovoren trošak	KM	52.940	52.940	52.940	52.940	66.540	52.940	52.940	52.940	52.940	52.940	52.940	648.880	51.68%	
Isporučeni kapacitet	MW	45	53	51	50	43	38	44	51	49	19	43	60	45,41	65,65%
Isporučeni kapacitet	%	68%	80%	77%	75%	65%	58%	66%	77%	75%	29%	66%	91%	68,8%	10
Trošak kapaciteta	KM	37.448	40.937	40.759	41.845	43.108	31.875	35.938	40.380	37.718	13.181	31.833	47.945	442.966	47,44%
Neisporučeni kapacitet	MW	21	13	15	16	23	28	22	15	17	47	23	6	20,59	86,39%
Penal za neisp. kapacitet	KM	-3.163	-1.986	-2.285	-2.468	-3.486	-4.155	-3.364	-2.256	-2.489	-7.001	-3.432	-930	-37.016	

U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta i cijena svedene na 1 sat.

Udio PPU u isporučenom kapacitetu

EP BiH	MW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00		
EP BiH	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,00%		
ERS	MW	35	33	35	40	43	30	34	35	30	8	23	41	32,25	46,63%
ERS	%	77%	63%	70%	80%	100%	78%	77%	68%	60%	42%	54%	69%	71,02%	
EP IZHB	MW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	
EP IZHB	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0,00%	
EFT Stanari	MW	10	19	15	10	0	8	10	16	20	11	20	19	13,16	
EFT Stanari	%	23%	37%	30%	20%	0%	22%	23%	32%	40%	58%	46%	31%	28,98%	

U tablici su prikazane prosječne vrijednosti kapaciteta svedene na 1 sat.

Balansno tržište

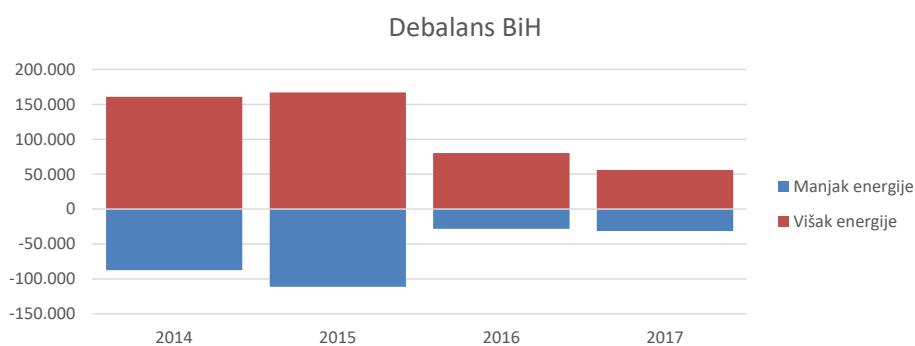
Za potrebe balansiranja elektroenergetskog sustava BiH u 2017. godini angažirano je 49.431 MWh balansne energije nagore (injektovana električna energija) po prosječnoj cijeni od 157,42 KM/MWh.

Angažirana balansna energija nadolje (preuzimanje električne energije iz sustava) u 2017. godini iznosila je 34.117 MWh. Prosječna cijena ove energije iznosila je 42,17 KM/MWh, uzimajući u obzir i energiju sa ponuđenom negativnom cijenom.

Debalans

U 2017. godini u BiH je bilo aktivno 9 balansno odgovornih strana (BOS), ne računajući tzv. trgovачke BOS-ove, odnosno BOS-ove bez ostvarenog debalansa unutar BiH. Prosječne cijene debalansa za 2017. godinu iznosile su 119,06 KM/MWh za ostvareni manjak i 44,97 KM/MWh za ostvareni višak električne energije. Međutim, ove cijene su se, ovisno o energetskoj situaciji, kretale u širokom opsegu od -500,00 KM/MWh do 475,55 KM/MWh.

U usporedbi sa 2016. godinom može se konstatirati da je za 2017. godinu karakterističan veći manjak, odnosno manji višak električne energije koji se pojavljivao u sustavu, kao i da je općenito povećana cijena električne energije na balansnom tržištu. Na slici 2 prikazana su odstupanja regulacijskog područja BiH u zadnje četiri godine.

Slika 2: Godišnja odstupanja regulacijskog područja BiH

Tablica 6: Pokazatelji odstupanja BiH u zadnje četiri godine

Debalans BiH		Manjak energije				Višak energije			
		2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Ukupno	MWh	-87.222	-110.950	-28.159	-31.200	160.839	166.863	80.310	56.105
Max. satno	MW	-225	-188	-313	-179	206	233	239	157

U tablici 7 prikazane su vrijednosti angažirane balansne energije, cijene energije i odgovarajući troškovi, uzimajući u obzir prekogranične angažmane zbog potreba regulacijskog područja BiH i izuzimajući električnu energiju angažiranu unutar BiH za potrebe drugih operatora sustava.

Tablica 7: Izvješće o pomoćnim uslugama u BiH za 2017. godinu

Anđažirna energija										2017	2017/16	
	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	SRP	KOL	RUJ	LIS	STU	PRO
Energija sek. reg. nagore	MWh	3.861	2.991	5.162	3.180	2.092	3.901	4.537	4.046	3.982	1.485	2.245
Energija sek. reg. nadole	MWh	4.244	2.978	2.057	1.723	1.736	1.655	1.907	1.897	1.687	1.628	1.823
Energija terc. reg. nagore	MWh	1.625	514	329	503	0	133	1.098	90	416	2.662	1.407
Energija terc. reg. nadole	MWh	233	110	10	25,5	109,999	83	0	64	30	487	23
Balansna energija nagore	MWh	5.486	3.505	5.491	3.683	2.092	4.034	5.635	4.136	4.398	4.148	3.652
Balansna energija nadole	MWh	4.477	3.087	2.067	1.748	1.846	1.738	1.907	1.961	1.717	2.115	1.846
Trošak balansiranja i ostvarene prosječne cijene												
Nagore - trošak	kM	1.024.219	432.416	559.813	500.344	223.025	445.954	916.588	546.246	611.279	1.197.445	801.352
Nagore - prosječna cijena	kWh/MWh	186,71	123,39	101,95	135,86	106,60	110,54	162,67	132,07	139,00	288,70	219,43
Nadole - trošak (poz. cijena)	kM	240.107	91.726	107.203	88.922	101.802	101.239	144.311	145.743	133.852	144.557	126.658
Nadole - trošak (neg. cijena)	kM	-55.090	-54.792	-5.000	-5.100	-27.500	-30.000	0	-32.084	-11.500	-126.292	-2.292
Nadole - prosječna cijena	kWh/MWh	41,33	11,96	49,45	47,95	40,26	41,00	75,69	57,96	71,26	8,64	67,38
Debalans BiH												
Manjak - ukupno	MWh	3.471	3.220	2.198	2.813	1.615	2.021	1.497	1.648	2.818	4.264	3.271
Manjak - max satno	MW	70	136	64	57	43	68	70	33	60	179	54
Višak - ukupno	MWh	3.448	2.641	3.974	3.738	5.797	4.385	7.321	4.448	4.441	6.178	4.980
Višak - max satno	MW	81	45	41	98	70	57	66	71	73	157	60
Cijena Manjak - prosječna	kWh/MWh	146,56	102,13	102,50	105,90	110,88	115,72	133,53	133,15	124,86	132,02	114,59
Cijena Manjak - maksimalna	kWh/MWh	475,55	475,55	450,00	475,55	180,00	270,00	475,55	470,00	475,55	414,70	414,70
Cijena višak - prosječna	kWh/MWh	21,01	27,55	36,98	47,83	42,04	50,56	54,13	51,39	58,17	58,65	58,01
Cijena višak - minimalna	kWh/MWh	-500,00	-500,00	-500,00	-250,00	-500,00	40,00	-500,00	-500,00	-100,00	-450,00	-500,00

Tablica 8: Izvešće o gubicima i kompenzacijama za 2017. godinu

	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	SRP	KOL	RUJ	LIS	STU	PRO	2017	2017/2016
<u>Kompenzacije</u>														
<u>Gubici</u>	MWh	-744	-1.704	484	2.740	2.844	3.219	3.894	4.672	1.191	2.408	2.024	1.350	22.378 57,98%
<u>Referentna cijena</u>	KWh/MWh	87,97	87,97	77,01	76,23	76,19	82,96	86,75	81,65	76,92	87,09	84,85	87,09	82,72 87,02%
<u>Trošak</u>	KM	3.284.329	2.579.688	1.985.883	1.732.836	1.593.175	1.931.871	2.174.208	1.972.686	1.954.998	2.129.746	2.244.865	2.787.331	26.371.616 97,65%

Kompenzacije: "-" smjer - prijem, "+" smjer - davanje.

Tablica 9: Izvešće o prekograničnoj razmjeni (XB) balansne energije za 2017. godinu

<u>Anđažirana energija u BiH za potrebe drugih TSO</u>														
	SIJ	VELJ	OŽU	TRA	SVI	LIP	SRP	KOL	RUJ	LIS	STU	PRO	2017	2017/2016
<u>XB Razmjena - Uvoz</u>	MWh													
Cijena Uvoz	KM													
Prošječna	/MWh													
Trošak Uvoz	KM													
<u>XB Razmjena - Izvoz</u>	MWh													
Cijena Izvoz	KM													
Prošječna	/MWh													
Trošak Izvoz	KM													
<u>Anđažirana prekogranična energija zbog potreba BiH</u>														
<u>XB Razmjena - Uvoz</u>	MWh													
Cijena Uvoz	KM													
Prošječna	/MWh													
Trošak Uvoz	KM													
<u>XB Razmjena - Izvoz</u>	MWh													
Cijena Izvoz	KM													
Prošječna	/MWh													
Trošak Izvoz	KM													

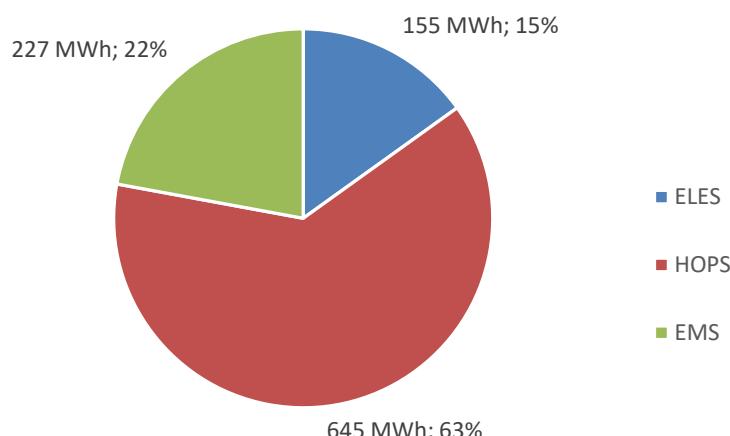
Prijenosni gubici i kompenzacije

U 2017. godini električna energija za pokrivanje prijenosnih gubitaka i kompenzacija nabavljana je putem javnih nabava. Ukupni trošak ove usluge za 2017. godinu iznosio je 26.371.616 KM. Postignute cijene na tenderu za nabavu energije su, u prosjeku, za oko 13% niže u odnosu na 2016. godinu (Tablica 8).

Prekogranična razmjena balansne energije

Po temelju sporazuma o zajedničkoj rezervi u regulacijskom bloku Slovenija – Hrvatska – Bosna i Hercegovina kapacitet tercijarne regulacije koji je potrebno osigurati unutar regulacijskog područja BiH u 2017. godine iznosio je 196 MW za regulaciju nagore i 66 MW za regulaciju nadolje. U 2017. godini potписан je i sporazum o razmjeni prekogranične balansne energije s Elektromrežom Srbije kao operatorom sustava u Srbiji.

U tablici 9 prikazane su vrijednosti razmjenjene prekogranične balansne energije u 2017. godini, kao i odgovarajući troškovi. Pri tome je od 1.027 MWh prekogranične balansne energije sa Slovenijom razmijenjeno 155 MWh, s Hrvatskom 645 MWh i sa Srbijom 227 MWh.

Slika 3: Prekogranična razmjena balansne energije

Zaključak

Za razliku od 2016.godine, svi potrebni kapaciteti pomoćnih usluga za 2017.godinu, osim dijela kapaciteta sekundarne regulacije (nevršno opterećenje), osigurani su u godišnjoj proceduri nabave.

Takođe, u usporedbi sa 2016. godinom može se konstatirati da su cijene kapaciteta za 2017. godinu bile manje od graničnih cijena, kao i da su cijene električne energije na balansnom tržištu općenito povećane.